

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 2, 11, 14, 18, 21, 23, 26, 28, 35
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 28¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO
PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 11, 14, 18, 21, 23, 26, 28, 35 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 28¹ straipsniu įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant užtikrinti teisinį aiškumą ir tikslumą, aktualizuoti Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo (toliau – Įstatymas) nuostatas, atsižvelgiant į praktinio taikymo aspektus ir sustiprinti socialinių paslaugų srities reguliacinę aplinką, siekiant įgyvendinti Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, (toliau – Programa) 143 punkte numatytą siekį – kurti saugias darbo sąlygas socialiniams darbuotojams, rūpintis derama jų kvalifikacija ir atlygiu, stiprinti socialinių darbuotojų profesinę savivaldą, sukurti socialinių paslaugų darbuotojų saugos standartą ir užtikrinti, kad jis veiktų visoje Lietuvoje.

Įstatymo projektu siekiama:

1. Įstatymo 2 straipsnio 29 dalies pakeitimu siekiama suderinti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.72, 3.194, 3.211, 3.217, 3.224, 3.243, 3.246, 3.250, 3.260, 3.261, 3.262, 3.264, 3.266 ir 3.269 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XV-667 (įsigalioja 2026 m. gegužės 1 d.), kuriuo be kita ko, pakeistas reikalavimų asmenims, norintiems tapti vaiko globėju (rūpintoju), teisinis reguliavimas.

Įstatymo 2 straipsnio 30 dalies pakeitimais siekiama įtvirtinti nuorodą į „namų ūkio“ sąvokos apibrėžtį, nurodytą Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme.

2. Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies ir 35 straipsnio 9 dalies pakeitimais siekiama spręsti šiuo metu praktikoje kylančią problemą ir pasiekti teisinio reguliavimo aiškumą, aiškiai nustatant, kuri savivaldybės administracija turėtų mokėti pagalbos pinigus budintiems ir nuolatiniams globotojams, vaikus globojančioms ir (ar) jais besirūpinančioms šeimoms, šeimynoms.

Šiuo metu galiojančios Įstatymo 11 straipsnio 1 dalies nuostatų taikymas praktikoje savivaldybių administracijoms kelia neaiškumų dėl to, kuri savivaldybės administracija turėtų mokėti pagalbos pinigus, kai: 1) vaiko globėjas (rūpintojas), gyvenantis savo savivaldybėje, globoja (rūpina) vaiką, atvykusį iš kitos savivaldybės; 2) kai vaiko globa (rūpyba) organizuojama per globos centrą, o pagalbos pinigai mokami per globos centrą budintiems ar nuolatiniams globotojams, turintiems tarpusavio bendradarbiavimo sutartį su globos centru, tačiau gyvenantiems kitoje savivaldybėje. Esant nurodytam teisinio reguliavimo neapibrėžtumui, savivaldybės taiko skirtingą praktiką ir dažnu atveju nutraukia skirtų pagalbos pinigų mokėjimą, kai vaikas išvyksta gyventi pas globėjus (rūpintojus) į kitą savivaldybę ir joje deklaruojama vaiko gyvenamoji vieta, o savivaldybės, kurioje naujai deklaruojama vaiko gyvenamoji vieta, administracija jų neskiria, nes savivaldybės tarybos sprendimu – pagalbos pinigai mokami vaikus globojančioms šeimoms (asmenims) ir šeimynoms, kurie globoja (rūpina) tik šios savivaldybės teritorijoje be tėvų globos likusius vaikus. Tai patvirtina Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atliktos apklausos rezultatai – pagalbos pinigai faktiškai neskiriami: budintiems globotojams 24 savivaldybėse (40 proc.), globėjams (rūpintojams) – 26 savivaldybėse (43 proc.), šeimynoms – 38 savivaldybėse (63 proc.).

Siūlomais Įstatymo 11 straipsnio pakeitimais siekiama užtikrinti vienodą pagalbos pinigų mokėjimo praktiką visose savivaldybėse, sumažinti savivaldybių administracijų taikomų praktikų skirtumus, sustiprinti vaiko teisių apsaugą ir geriausių vaiko interesų įgyvendinimą, kartu skatinant, kad vaikai būtų globojami (rūpinami) šeimai artimoje aplinkoje.

3. Įstatymo 14 straipsnio pakeitimais siekiama stiprinti savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimą, įtvirtinti savivaldybės merui pareigą organizuoti ir užtikrinti šių darbuotojų mokymus. Šiuo keitimu siekiama įtvirtinti nuostatą, kad savivaldybė organizuoja savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų bei darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimą, yra reikalingas siekiant aiškiai apibrėžti savivaldybės atsakomybę šioje srityje. Socialinių paslaugų sektorius nuolat kinta – nuolat atnaujinami teisės aktai, diegiami nauji paslaugų teikimo, kokybės vertinimo standartai, atsiranda naujos paslaugų rūšys ir didėja kvalifikaciniai reikalavimai. Todėl šių darbuotojų kompetencijos turi būti nuolat atnaujinamos, kad jie galėtų profesionaliai ir kokybiškai atlikti savo funkcijas. Ši nuostata prisideda siekiant užtikrinti aukštą socialinių paslaugų teikimo kokybę. Be to, sistemingas kvalifikacijos kėlimas skatina darbuotojų motyvaciją, didina jų profesinę brandą ir prisideda prie efektyvesnio savivaldybės darbo organizavimo. Savivaldybės administracijos darbuotojams sudaroma galimybė dalyvauti mokymuose, tačiau tai nėra prievolė, kadangi nėra numatoma minimalaus valandų skaičiaus profesinės kompetencijos tobulinimui. Savivaldybės valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, vykdančys socialinių paslaugų teikimo organizavimą, į pareigas priimami atlikti funkcijas, kurios pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą ir Įstatymą yra priskirtos savivaldybės administracijos kompetencijai. Šių pareigybių (pvz., socialinio darbo organizatorius, Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus specialistas) paskirtis – ne tiesioginis socialinių paslaugų teikimas, bet socialinių paslaugų teikimo organizavimas ir administravimas – parinkti socialinių paslaugų teikėjus, kontroliuoti jų darbą, teikti metodinę pagalbą. Šių darbuotojų pareigų aprašymuose nustatytos pagrindinės funkcijos: socialinių paslaugų poreikio nustatymo koordinavimas ir sprendimų dėl socialinių paslaugų skyrimo rengimas; duomenų suvedimas Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (SPIS); socialinių paslaugų plano rengimas ir teikėjų veiklos stebėseną ir pan. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 12 punkte reglamentuota, kad viena iš savarankiškųjų (Konstitucijos ir įstatymų nustatytų (priskirtų)) savivaldybių funkcijų yra socialinių paslaugų teikimo užtikrinimas, jas planuojant ir organizuojant, vertinant prevencinių, bendrųjų socialinių paslaugų, socialinės priežiūros ir laikino atokvėpio paslaugos kokybę, taip pat socialinių paslaugų įstaigų steigimas ir išlaikymas. Įstatymo 14 straipsnio 1 dalis numato, kad savivaldybės institucijos atsako už socialinių paslaugų teikimo savivaldybės gyventojams užtikrinimą planuodamos socialines paslaugas, organizuodamos jų teikimą, vertindamos prevencinių, bendrųjų socialinių paslaugų, socialinės priežiūros ir laikino atokvėpio paslaugos kokybę. Atitinkamai, įgyvendindamos minėtas funkcijas, savivaldybės pasitelkia savo administracijos struktūrinius padalinius ir juose dirbančius valstybės tarnautojus bei darbuotojus, dirbančius pagal darbo sutartis, kuriems pagal pareigybių aprašymuose nustatytas funkcijas pavedamos socialinių paslaugų planavimo, organizavimo, koordinavimo, kokybės vertinimo ir priežiūros funkcijos. Jų statusas grindžiamas bendrosiomis nuostatomis, reglamentuojančiomis savivaldybių institucijų ir administracijos veiklą bei personalo teisinį statusą, t. y. Vietos savivaldos įstatymu, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymu ir Lietuvos Respublikos darbo kodeksu. Paminėti teisės aktai nustato šių darbuotojų teisinį statusą, priėmimo į pareigas pagrindus, teises, pareigas ir atsakomybę. Tuo tarpu jų vykdomos funkcijos detalizuojamos savivaldybių administracijų ir jų

struktūrinių padalinių nuostatuose bei konkrečiuose pareigybių aprašymuose. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti formuluotė – savivaldybės administracijos valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, vykdančios socialinių paslaugų teikimo organizavimą, – apima ne atskirą, specialiu įstatymu apibrėžtą profesinę kategoriją, bet savivaldybės administracijos, t. y., viešojo administravimo subjekto darbuotojus, kuriems pagal galiojančius teisės aktus ir savivaldybės administracijos vidinius administracinius sprendimus pavestos socialinių paslaugų organizavimo ir (ar) teikimo organizavimo funkcijos.

4. Įstatymo 14 straipsnio 5 dalies 4 punkto pakeitimais siekiama savivaldybių administracijoms sudaryti teisines prielaidas lanksčiau ir operatyviau organizuoti socialines paslaugas, atsisakant Įstatyme įtvirtintos nuostatos, įpareigojančios savivaldybių administracijas socialines paslaugas įsigyti viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka, kadangi viešųjų pirkimų organizavimo klausimus išsamiai ir sistemiškai reglamentuoja specialusis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. Siūlomi pakeitimai sudarys sąlygas savivaldybėms socialines paslaugas organizuoti įvairiais pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nustatytais teisėtais modeliais, atsižvelgiant į jų pobūdį ir Europos Sąjungos teisės principus, kartu užtikrinant, kad Viešųjų pirkimų įstatymas būtų taikomas tais atvejais, kai organizuojami pirkimai yra šio įstatymo reguliavimo dalykas, atsisakant Įstatymo 14 straipsnio 5 dalies 4 punkte numatyto socialinių paslaugų pirkimus ribojančio būdo.

5. Įstatymo 18 straipsnio pakeitimais siekiama atsisakyti perteklinių asmenų su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodikų.

6. Įstatymo 21 straipsnio 12 dalies 1 punkto pakeitimais siekiama pakeisti reikalavimus asmeniui, kuris gali dirbti socialinės įtraukties koordinatoriumi, tokiu būdu užtikrinant aukštesnę palydėjimo paslaugos jaunuoliams kokybę, patenkinti ir geriau atliepti jaunuolių poreikius, greičiau identifikuoti jaunuolių problemas ir pasiūlyti tinkamas socialines paslaugas.

Įstatymo 21 straipsnio 16 dalies ir šio straipsnio papildymu 17 dalimi siekiama reglamentuoti priemones, užtikrinsiančias socialinių darbuotojų ir kitų socialinių paslaugų srities darbuotojų saugumą jų profesinėje veikloje. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2025 m. duomenimis, 84% apklausoje dalyvavusių socialinių paslaugų srities darbuotojų per pastaruosius 12 mėnesių patyrė socialinių paslaugų gavėjų agresyvių elgesį darbo metu. 53% agresyvaus socialinių paslaugų gavėjų elgesio pasireiškia kaip žodinė agresija (šaukimas, įžeidinėjimas, grasinimai), 40% - kaip psichologinis spaudimas (grasinimas parašyti skundą, nuolatinis terorizavimas), o 8% - kaip fizinė agresija (stumdyimas, smūgiavimas, mėginimas fiziškai pakenkti). 39% apklausoje dalyvavusių socialinių paslaugų srities darbuotojų kelis kartus per metus patiria agresyvių socialinių paslaugų gavėjų elgesį, 37% - kelis kartus per mėnesį, o 12% - kiekvieną savaitę. 69% apklausoje dalyvavusių socialinių paslaugų srities darbuotojų nurodė, kad teikdami pagalbą ir paslaugas socialinių paslaugų gavėjams dažniausiai jaučiasi saugiai, tačiau 14% nurodė, kad saugiai jaučiasi retai, o 10% - dažnai jaučia grėsmę ir saugiai nesijaučia.

7. Įstatymo 23 straipsnio pakeitimais siekiama praplėsti reikalavimus asmenims, ketinantiems tapti nuolatinio globotoju, patikslinti požymius, kurie būdingi vaikams, prižiūrimiems budinčių globotojų, sudaryti teisines prielaidas ne mažiau kaip vienerių metų darbo socialinės globos įstaigoje su vaikais patirtį turintiems socialinių paslaugų srities darbuotojams tapti nuolatiniais globotojais, tokiu būdu sudarant teisines prielaidas plėsti asmenų, galinčių tapti nuolatiniais globotojais ratą, ir, atitinkamai, sudarant didesnę galimybę likusiems be tėvų globos vaikams gyventi šeimai artimoje aplinkoje. Šiuo metu galiojančiame Įstatyme yra numatyta, kad nuolatinis globotojas gali prižiūrėti likusį be tėvų globos vaiką, kuriam įstatymu nustatyta tvarka yra arba turi būti nustatyta nuolatinė globa (rūpyba), su kuriuo jis nėra susijęs giminystės ryšiais ir kuriam būdingas šis požymis

– kartu su juo yra nepilnametis tėvas (motina), tačiau praktikoje vaikui, kuris gyvena kartu su nepilnamečiu tėvu (motina) jokiais atvejais nebus nustatyta nuolatinė globa, todėl siekiama patikslinti vaiko požymius nustatančią formuluotę. Papildomai siekiama patikslinti nuostatas, susijusias su nuolatinio globotojo institutu, numatant, kad tame pačiame namų ūkyje, kuris suprantamas kaip grupė viename būste gyvenančių fizinių asmenų, kurie dalijasi išlaidas ir bendrai apsirūpina gyventi būtinomis priemonėmis, gyvenančių asmenų tarpe tik vienas asmuo gali vykdyti nuolatinio globotojo veiklą, taip užtikrinant šio instituto siekiamus tikslus ir teikiamos priežiūros kokybę, išlaikant pagrindinį tikslą, kad nuolatinis globotojas gali prižiūrėti tik vieną vaiką ar jų grupę, jeigu neišskiriami broliai ir seserys arba prižiūrimas vienas iš nepilnamečių tėvų su vaiku (vaikais) bei išvengti situacijų, kai keli to paties namų ūkio nariai vykdytų nuolatinio globotojo funkcijas vienu metu. Atkreiptinas dėmesys, jog nuolatinis globotojas pagal Socialinių paslaugų įstatymą prižiūri vaikus, kurie turi nesėkmingos laikinosios priežiūros, globos (rūpybos) arba įvaikinimo patirties (globėjo nušalinimas, atleidimas, tėvų valdžios ribojimas tėvams); turi sunkiai išgydomų ir (ar) nepagydomų raidos ir (ar) psichikos sutrikimų, negalių; piktnaudžiauja psichotropinėmis medžiagomis arba turi priklausomybių; turi funkcionavimo sunkumų (neadaptyvus elgesys, socialinis nusišalinimas, prisitaikymo mokykloje sunkumai ir mokyklos nelankymas, polinkis į savižudybę ir pan.); yra vyresnis kaip 10 metų; kartu su juo yra nepilnametis tėvas (motina); kartu su juo yra 2 ir daugiau jo broliai (seserys). Nuolatinis globotojas vaikus prižiūri iki pilnametystės, jo pagrindinis tikslas – užauginti traumų, sunkumų turintį vaiką ir užtikrinti geriausius vaiko interesus. Budintis globotojas globoja (rūpinasi) vaikais iki 18 mėnesių, kol vaikas galės saugiai grįžti į šeimą, o laikotarpiu, kol negali grįžti, saugiai gyventų šeimai artimoje aplinkoje.

8. Įstatymo 26 straipsnio pakeitimais siekiama sudaryti teisinės prielaidas asmeniui, studijuojančiam aukštojoje mokykloje (kolegijoje ar universitete) pagal socialinio darbo studijų programą ir įgijusiam ne mažiau kaip 150 socialinio darbo studijų programos kreditų, iš kurių ne mažiau kaip 90 modulio (dalyko), atitinkančio (prilygstančio) socialinio darbuotojo profesines kompetencijas, kreditų, dirbti socialiniu darbuotoju. Asmuo šiais pagrindais į socialinio darbuotojo pareigas galėtų būti priimtas tik vieną kartą ir per 3 metus nuo darbo socialiniu darbuotoju pradžios, privalėtų įgyti Socialinių paslaugų įstatymo 26 straipsnio 6 dalies 1 punkte numatytą aukštojo mokslo kvalifikaciją.

Siekiant užtikrinti, kad nustatoma išimtis netaptų nuolatine galimybe dirbti socialiniu darbuotoju be reikiamos kvalifikacijos ir (ar) išvengti atvejų, kai asmenys nuolat keičia darbovietes taip ir neįgydami reikiamo išsilavinimo, siūloma nustatyti, kad asmuo, prieš pradėdamas dirbti socialiniu darbuotoju šiais pagrindais, turi pateikti dalines studijas patvirtinančią aukštosios mokyklos išduotą pažymėjimą, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išduotą pažymą apie ankstesnius darbo laikotarpius ir pareigas bei laisvos formos rašytinį patvirtinimą, kad asmuo šia teise anksčiau nesinaudojo.

Pastaruoju metu stebimas socialinių darbuotojų trūkumas neigiamai veikia asmens socialinių poreikių patenkinimo užtikrinimą. Galiojančiu teisiniu reguliavimu nustatyti reikalavimai asmenims, galintiems dirbti socialiniu darbuotoju, neatliepia realių darbo rinkos poreikių. Plečiant socialinio darbuotojo reikalavimus išsilavinimui ir (ar) kompetencijai, būtų sudarytos teisinės prielaidos platesniam galimų kandidatų ratui užimti trūkstamas socialinio darbuotojo pareigybės, neprarandant profesinės kompetencijos lygio, nes esminis dėmesys būtų skiriamas įgytoms žinioms. Siekiant suvienodinti sąlygas bei profesinių kompetencijų įgijimo lygį tiek kolegijų, tiek universitetų socialinio darbo studentams bei remiantis diskusijų su socialiniais partneriais, Lietuvos socialinio darbo mokyklų asociacijos atstovais rezultatais, siūloma nustatyti privalomą įgyti 150 socialinio darbo studijų programos kreditų skaičių, iš kurių ne mažiau kaip 90 modulio (dalyko), suteikiančio

socialinio darbuotojo profesines kompetencijas, kreditų.

9. Įstatymo 28 straipsnio pakeitimais ir papildymu 28¹ straipsniu siekiama sudaryti teisinės prielaidas savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimui socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka. T. y., atsižvelgiant į nuolat augančią savivaldybių funkcijų socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo srityse apimtį, besikeičiančius reikalavimus skaitmeniniam raštingumui, duomenų apsaugai, projektų valdymui, socialinių paslaugų kokybei bei socialinių paslaugų srities darbuotojo veiklos pobūdžio siekiama įtvirtinti aiškų, nuoseklų ir sistemingą savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimo (mokymų) modelį. Šis pakeitimas yra būtinas ir dėl to, kad socialinių paslaugų sistemai keliama lūkesčiai ir atsakomybės lygis sparčiai didėja. Savivaldybės administracijos darbuotojai ne tik administruoja paslaugų teikimą, bet ir priima sprendimus, turinčius tiesioginę įtaką pažeidžiamų gyventojų grupių gerovei, saugumui, paslaugų ir galiausiai gyvenimo kokybei. Kvalifikacijos tobulinimas tampa privaloma sąlyga, siekiant užtikrinti profesionalų, etišką ir kokybišką socialinių paslaugų organizavimą. Be to, šiuolaikiniai iššūkiai – kompleksinės klientų problemos, tarpžinybinio bendradarbiavimo poreikis, socialinių paslaugų individualizavimo būtinybė – reikalauja vis platesnių ir gilesnių kompetencijų. Numatomas pakeitimas sukuria galimybes užtikrinti, kad savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą kvalifikacijos kėlimas būtų vykdomas kryptingai ir remtųsi aiškiais kokybės standartais, o ne pavienėmis iniciatyvomis. Tai leis savivaldybėms efektyviau planuoti žmogiškuosius išteklius, didins darbuotojų profesinę motyvaciją ir prisidės prie vienodo paslaugų organizavimo lygio visoje šalyje užtikrinimo. Socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka atrinktas juridinis asmuo ar kita organizacija, jų padalinys organizuoja ir vykdo profesinių kompetencijų tobulinimą nemokamai.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto rengėjas – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Įstatyme reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Įstatymo 2 straipsnio 29 dalyje vaikus globojanti šeima apibrėžiama, kaip sutuoktiniai ar vienas gyvenantis asmuo, ne jaunesnis kaip 21 metų (reikalavimas būti sukačiusiam 21 metų amžių netaikomas vaiko artimajam giminei), įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka prižiūrintys ar globojantys vaikus ar jais besirūpinantys.

Įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje reglamentuota, kad savivaldybės tarybos nustatytais atvejais, kai vaikus prižiūri ar juos globoja (rūpina) vaikus globojančios šeimos, šeimynos, budintys globotojai ar nuolatiniai globotojai arba kai bendrąsias socialines paslaugas ir socialinę priežiūrą asmeniui (šeimai) veiksmingiau organizuoti pinigais, vaikus globojančiai (rūpinančiai) šeimai, šeimynai, budintiems globotojams ar nuolatiniams globotojams per globos centrą arba asmeniui (šeimai) gali būti mokama piniginė išmoka – pagalbos pinigai. Dabartinėje Įstatymo redakcijoje nėra aiškiai nustatyta, kuri savivaldybės administracija moka pagalbos pinigus šiems subjektams – budintiems globotojams, nuolatiniams globotojams, vaikus globojančioms šeimoms ar šeimynoms.

Įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 2 punkte numatyta savivaldybės tarybos kompetencija – skirti lėšas, reikalingas socialinėms paslaugoms teikti, socialinių paslaugų programoms ir projektams

įgyvendinti, investicijoms į socialinių paslaugų plėtrą finansuoti. Šioje nuostatoje nenumatyta, jog savivaldybės taryba, be kita ko, skiria lėšas, reikalingas ne tik socialinėms paslaugoms teikti, bet ir organizuoti jų teikimą, todėl Įstatyme nustatytos savivaldybės tarybos kompetencijos nėra pakankamos skiriant finansavimą, reikalingą socialinių paslaugų teikimo organizavimui (pvz., valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimui ir kt.). Įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje nustatyta savivaldybės mero kompetencija socialinių paslaugų srityje, tačiau nėra įtvirtinta mero pareiga užtikrinti ir organizuoti valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimą. Taigi, šiuo metu Įstatymu nereguluojamas valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimas – nėra nustatytas nei savivaldybės tarybos vaidmuo, nei pareigos savivaldybės merui užtikrinti ir organizuoti nurodytų darbuotojų profesinės kompetencijos tobulinimą, kas sąlygoja fragmentuotą nurodytų darbuotojų mokymų – profesinės kompetencijos tobulinimo organizavimą praktikoje atskirose savivaldybėse, netolygų savivaldybės valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, kompetencijų lygį, nevienodą viešųjų paslaugų kokybę.

Įstatymo 14 straipsnio 5 dalies 4 punkte nustatyta, kad savivaldybių administracijos viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka perka socialines paslaugas savivaldybės teritorijos gyventojams. Galiojantis teisinis reguliavimas iš esmės yra orientuotas į socialinių paslaugų organizavimą, kuris vykdomas perkant socialines paslaugas viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka arba finansuojant socialines paslaugas, įgyvendinant socialinių paslaugų programas ir projektus. Įstatymo projektu siūloma atsisakyti nuostatos, įpareigojančios savivaldybių administracijas visais atvejais socialines paslaugas organizuoti viešųjų pirkimų būdu. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją, ne kiekvienas socialinių paslaugų organizavimo ar finansavimo modelis laikytinas viešuoju pirkimu.

Įstatymo 18 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad asmens (šeimos) socialinių paslaugų, išskyrus globos centrų teikiamas socialines paslaugas, prevencines socialines paslaugas, poreikio nustatymo, socialinių paslaugų skyrimo, sustabdymo ir nutraukimo, jų organizavimo tvarka reglamentuojama socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinamuose asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, skyrimo ir organizavimo tvarkos apraše bei vaiko su negalia, suaugusio asmens su negalia, senyvo amžiaus asmens socialinės globos poreikio nustatymo metodikose. Atskirų vaiko su negalia, suaugusio asmens su negalia, senyvo amžiaus asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodikų keičiant Įstatymą bus atsisakyta kaip perteklinių.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. A1-428 patvirtintas naujos redakcijos Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, skyrimo ir organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-94 (toliau – Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, skyrimo ir organizavimo tvarkos aprašas), kurio priede „Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio vertinimo forma“ į vieną dokumentą apjungtas iki tol pagal atskiras vertinimo formas ir metodikas atliekamas asmenų su negalia socialinės globos poreikio nustatymas. Patvirtinus vieningą Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio vertinimo formą ir su tuo susijusias procedūras reglamentavus Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, skyrimo ir organizavimo tvarkos apraše, Senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodika ir Socialinės globos poreikio vaikui su negalia nustatymo metodikos neteko aktualumo.

Įstatymo 21 straipsnio 12 dalyje nustatyti reikalavimai išsilavinimui ir kvalifikacijai, kuriuos atitinkantis asmuo gali dirbti socialinės įtraukties koordinatoriumi. Be kitų, Įstatymo 21 straipsnio 12 dalyje nustatytų reikalavimų, Įstatymo 21 straipsnio 12 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad asmuo gali dirbti socialinės įtraukties koordinatoriumi, jeigu jis turi aukštojo mokslo kvalifikaciją arba jai lygiavertę kvalifikaciją ir vienų metų darbo patirtį socialinių paslaugų srityje. Šis reikalavimas nėra pakankamas, siekiant jaunuoliui suteikti kokybišką palydėjimo paslaugą, todėl siūlytina papildyti Įstatymo 21 straipsnio 12 dalies 1 punkte nustatytus reikalavimus asmeniui, ketinančiam dirbti socialinės įtraukties koordinatoriumi – išklaudyti 40 ak. val. įžanginius mokymus.

Įstatymo 21 straipsnio 16 dalyje nurodytos socialinių paslaugų srities darbuotojų teisės: dirbti psichologiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, higienos normas atitinkančioje darbo vietoje; atsisakyti dirbti su agresyviai besielgiančiu asmeniu (šeima), jeigu toks asmens (šeimoms) elgesys kelia grėsmę jo sveikatai ir (ar) gyvybei ir jeigu darbdavys neužtikrina dar bent vieno socialinių paslaugų srities darbuotojo dalyvavimo. Šios socialinių paslaugų srities darbuotojų teisės nėra pakankamos, siekiant užtikrinti socialinių paslaugų srities darbuotojų saugumą jų profesinėje veikloje, todėl siūlytina papildyti Įstatymo 21 straipsnio 16 dalį 3 punktu ir Įstatymo 21 straipsnį 17 dalimi.

Įstatymo 23 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad nuolatinis globotojas gali prižiūrėti likusį be tėvų globos vaiką, kuriam įstatymų nustatyta tvarka yra arba turi būti nustatyta nuolatinė globa (rūpyba), su kuriuo jis nėra susijęs giminystės ryšiais ir kuriam būdingas bent vienas iš šių požymių: turi nesėkmingos laikinosios priežiūros, globos (rūpybos) arba įvaikinimo patirties (globėjo nušalinimas, atleidimas, tėvų valdžios ribojimas tėviams); turi sunkiai išgydomų ir (ar) nepagydomų raidos ir (ar) psichikos sutrikimų, negalių; piktnaudžiauja psichotropinėmis medžiagomis arba turi priklausomybių; turi funkcionavimo sunkumų (neadaptyvus elgesys, socialinis nusišalinimas, prisitaikymo mokykloje sunkumai ir mokyklos nelankymas, polinkis į savižudybę ir pan.); yra vyresnis kaip 10 metų; kartu su juo yra nepilnametis tėvas (motina); kartu su juo yra 2 ir daugiau jo broliai (seserys). Tikslinamas vaiko, kuris gali būti prižiūrimas nuolatinio globotojo požymis – „kartu su juo yra nepilnametis tėvas (motina)“, kadangi praktikoje nepilnamečio tėvo (motinos) vaikui jokiais atvejais nebus nustatyta nuolatinė globa (neatitinka nustatytų reikalavimų), t. y., paskirti nuolatinį globotoją pagal šiuo metu galiojantį požymį nėra galimybių. Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas nėra pakankamas (nesudaroma galimybė) apgyvendinti nepilnametį tėvą (motiną) kartu su vaiku pas nuolatinį globotoją, tokiu būdu šio konkretaus požymio apimtimi nuolatinio globotojo institutas negali būti įgyvendintas.

Įstatymo 23 straipsnio 4 dalyje nustatyti reikalavimai nuolatiniam globotojui. Be kitų, Įstatymo 23 straipsnio 4 dalies reikalavimų, Įstatymo 23 straipsnio 4 dalies 5 punkte nustatyta, kad asmuo, pageidaujantis tapti nuolatinio globotoju, turi turėti ne mažesnę kaip vienų metų vaiko globos (rūpinimo) ir (ar) budinčio globotojo veiklos patirtį. Į šį reikalavimą nepatenka socialinės globos įstaigoje su vaikais dirbantys socialinių paslaugų srities darbuotojai, kurie turi darbo su globojamais (rūpinamais) vaikais patirtį, todėl siekiant sudaryti teises prielaidas ir šiems asmenims tapti nuolatiniais globotojais ir praplėsti asmenų, turinčių teisę nuolatiniais globotojais, ratą, tikslintinas Įstatymo 23 straipsnio 4 dalies 5 punktas.

Įstatymo 26 straipsnio 6 dalyje nurodyta asmens teisė dirbti socialiniu darbuotoju: asmuo, turintis aukštojo mokslo kvalifikaciją, įgytą baigus socialinio darbo studijų krypties studijas, ir socialinių mokslų kvalifikacinį (profesinio bakalauro, bakalauro, magistro) laipsnį (arba jai lygiavertę aukštojo mokslo kvalifikaciją), arba asmuo, turintis aukštojo mokslo kvalifikaciją ir iki 2014 m. gruodžio 31 d. įgijęs socialinio darbuotojo kvalifikaciją ar baigęs socialinio darbo studijas, ar socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka baigęs socialinio darbuotojo praktinei veiklai pasirengti skirtus mokymus. Siūloma praplėsti profesinės kvalifikacijos reikalavimus asmenims,

ketinantiems dirbti socialiniu darbuotoju, kurie gali dirbti socialiniu darbuotoju. T. y., siūlomais Įstatymo pakeitimais siekiama suteikti teisę asmeniui, studijuojančiam aukštosios mokyklos (kolegijos ar universiteto) socialinio darbo studijų programoje ir įgijusiam ne mažiau kaip 150 socialinio darbo studijų programos kreditų, iš kurių ne mažiau kaip 90 modulio (dalyko), suteikiančio socialinio darbuotojo profesines kompetencijas, kreditų, dirbti socialiniu darbuotoju. Asmuo šiais pagrindais į socialinio darbuotojo pareigas galėtų būti priimtas tik vieną kartą ir per 3 metus nuo darbo socialiniu darbuotoju pradžios, privalėtų įgyti socialinių paslaugų įstatymo 26 straipsnio 6 dalies 1 punkte numatytą aukštojo mokslo kvalifikaciją. Prieš pradėdant dirbti asmuo turės pateikti dalines studijas patvirtinančią aukštosios mokyklos išduotą pažymėjimą, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išduota pažyma apie ankstesnius darbo laikotarpius ir pareigas bei laisvos formos rašytinis patvirtinimas, kad asmuo šia teise anksčiau nesinaudojo. Ši nuostata svarbi siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo, t. y., situacijų, kai dalinių studijų pažymėjimą gavęs asmuo nuspręstų nutraukti studijas ir neįgyti socialinio darbuotojo kvalifikacijos ir (ar) pan. Jei per 3 metus nuo darbo socialiniu darbuotoju pradžios asmuo neįgytų aukštojo mokslo kvalifikacijos, nurodytos socialinių paslaugų įstatymo 26 straipsnio 6 dalies 1 punkte, asmuo, priimtas į pareigas siūlomų išimčių pagrindu, netektų teisės dirbti socialiniu darbuotoju. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina Įstatymo 26 straipsnį papildyti 6¹ ir 6² dalimis.

Įstatymo 28 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka atrinktas juridinis asmuo ar kita organizacija, jų padalinys organizuoja ir (ar) vykdo socialinių darbuotojų ir kitų socialinių paslaugų srities darbuotojų profesinės kompetencijos tobulinimą socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka. Įstatymas nereguliuoja savivaldybės valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimo pagrindų socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka.

Įstatymo 35 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta, kad kiekvienos savivaldybės taryba, vadovaudamasi mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašu, turi patvirtinti savivaldybės gyventojų mokėjimo už tam tikrų rūšių socialines paslaugas tvarkos aprašą, kuriame būtų nustatyti mokėjimo už šias paslaugas dydžiai, atleidimo nuo mokėjimo už šias paslaugas sąlygos ir atvejai, pagalbos pinigų mokėjimo savivaldybės gyventojams atvejai, finansinių galimybių vertinimo ir kitos sąlygos. Šiuo metu galiojančioje nuostatoje nėra reglamentuota, kad pagalbos pinigų mokėjimo atvejai budintiems globotojams ar nuolatiniais globotojams, vaikus globojančioms šeimoms ir šeimynoms turėtų būti nustatyti savivaldybės tarybos patvirtintame mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos apraše.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai:

Įstatymo 2 straipsnio pakeitimas

Įstatymo 2 straipsnio 29 dalies pakeitimu siekiama suderinti „vaikus globojančios šeimos“ sąvoką su Civilinio kodekso 3.72, 3.194, 3.211, 3.217, 3.224, 3.243, 3.246, 3.250, 3.260, 3.261, 3.262, 3.264, 3.266 ir 3.269 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XV-667 (įsigalioja 2026 m. gegužės 1 d.) nuostatomis.

Įstatymo 2 straipsnio 30 dalies pakeitimais bus pasiektas teisinio reguliavimo aiškumas – pateikiama nuoroda į Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą, kuriame apibrėžiama „namų ūkio“ sąvoka.

Įstatymo 11 straipsnio pakeitimas

Įstatymo 11 straipsnio 1 dalies pakeitimu siūloma nustatyti aiškius pagalbos pinigų

mokėjimo atvejus ir sąlygas bei tikslinti nuostatą taip, kad būtų aiškiai nurodytas atsakingas subjektas (pagalbos pinigų mokėtojas) pagal pagalbos pinigų gavėjo tipą, t. y. įtvirtinti, kad pagalbos pinigus budintiems globotojams ar nuolatiniais globotojams – per globos centrą, su kuriuo sudaryta tarpusavio bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartis, vaiką globojančiai šeimai, šeimynai moka savivaldybės, kurioje nustatytas likęs be tėvų globos vaikas, administracija.

Įstatymo 14 straipsnio pakeitimas

Siūloma tikslinti Įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 2 punktą, įtvirtinant savivaldybių tarybų kompetenciją, be kita ko, skirti lėšas, reikalingas socialinėms paslaugoms organizuoti. Tokiu būdu savivaldybėms bus sudarytos teisinės prielaidos įstatyminiu lygmeniu numatyti lėšas savivaldybių biudžetuose savivaldybės valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimui.

Atitinkamai, siūloma tikslinti Įstatymo 14 straipsnio 3 dalį, numatančią savivaldybės mero kompetencijas, ją papildant 4 punktu, kuriuo būtų sudarytos teisinės prielaidos savivaldybių merams užtikrinti ir organizuoti savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimą.

Siūloma tikslinti Įstatymo 14 straipsnio 5 dalies 4 punktą atsisakant socialinių paslaugų pirkimo būdo (viešųjų pirkimų būdo). Tokiu būdu būtų sudarytos teisinės prielaidos savivaldybėms lanksčiau ir operatyviau organizuoti socialines paslaugas, pasirinkti jų pobūdį atitinkančius teisėtus organizavimo ir finansavimo modelius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka, užtikrinti paslaugų prieinamumą, tęstinumą bei greitesnį reagavimą į gyventojų poreikius. Pavyzdžiui, transporto paslaugų organizavimo modelis, kai paslaugų teikėjai atrenkami sudarant paslaugų teikėjų sąrašą, o apmokėjimas vykdomas tiesiogiai, nėra Viešųjų pirkimų įstatymo reguliavimo dalykas, t. y. – tokiais atvejais viešųjų pirkimų procedūros netaikomos.

Įstatymo 18 straipsnio pakeitimas

Siūloma tikslinti Įstatymo 18 straipsnio 8 dalį, joje išbraukiant vaiko su negalia, suaugusio asmens su negalia, senyvo amžiaus asmens socialinės globos poreikio nustatymo metodikas. Šiais siūlomais pakeitimais būtų patobulintas teisinis reguliavimas, atsisakyta perteklinių teisės aktų, kuriose nustatytas reglamentavimas dubliuoja socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinamame asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, skyrimo ir organizavimo tvarkos apraše nustatytą reguliavimą.

Įstatymo 21 straipsnio pakeitimas

Siūloma papildyti Įstatymo 21 straipsnio 12 dalies 1 punktą, kuriame nustatytas nepakankamas, neužtikrinantis kokybiškos paslaugos teikimo kvalifikacinis reikalavimas socialinės įtraukties koordinatoriumi norinčiam dirbti asmeniui. Pakeitimu siūloma išklaudyti socialinės apsaugos ir darbo ministro tvarka 40 ak. val. įžanginius mokymus asmenims, kurie turi aukštojo mokslo kvalifikaciją arba jai lygiavertę kvalifikaciją. Siūlomas teisinis reguliavimas užtikrintų aukštesnę socialinių paslaugų kokybę, kad palydėjimo paslaugą jaunuoliams teikiantis socialinės įtraukties koordinatorius turėtų šiai pareigybei priskirtoms funkcijoms vykdyti reikalingą išsilavinimą ir tokiu būdu galėtų suteikti asmeniui jo individualius poreikius atitinkančią palydėjimo paslaugą jaunuoliams. Atlikta prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų ūkio subjektams pokyčio vertinimo analizė parodė, kad siūlomas socialinės įtraukties koordinatoriaus 40 akademinių valandų įžanginių mokymų įvedimas nesukels reikšmingos administracinės ar finansinės naštos — našta įvertinta kaip nežymi. Siūloma nustatyti, kad: (1) socialinės įtraukties koordinatoriams, priimtiems į šias pareigas iki 2024 m. birželio 30 d. ir iki 2026 m. birželio 30 d. įgijusiems teisę jais dirbti pagal iki 2026 m. gruodžio 31 d. galiojusią Socialinių paslaugų įstatymo 21 straipsnio 12 dalies 1 punkto nuostatą, nuo 2027 m.

sausio 1 d. galiojantys Socialinių paslaugų įstatymo 21 straipsnio 12 dalyje nustatyti reikalavimai netaikomi iki 2029 m. gruodžio 31 d. Iki 2030 m. sausio 1 d. reikalingo išsilavinimo ir (ar) kvalifikacijos neįgiję asmenys atleidžiami iš socialinės įtraukties koordinatoriaus pareigų, o jeigu šiems asmenims 2024 m. liepos 1 d. iki socialinio draudimo senatvės pensijos amžiaus likę ne daugiau kaip 5 metai, Socialinių paslaugų įstatymo 21 straipsnio 12 dalyje nustatyti reikalavimai netaikomi; (2) socialinės įtraukties koordinatoriams, priimtiems į šias pareigas Socialinių paslaugų įstatymo 21 straipsnio 12 dalies 1 punkto pagrindu nuo 2024 m. liepos 1 d. iki 2026 m. gruodžio 31 d., nuo 2027 m. sausio 1 d. galiojantys Socialinių paslaugų įstatymo 21 straipsnio 12 dalyje nustatyti reikalavimai netaikomi iki 2029 m. gruodžio 31 d. Iki 2030 m. sausio 1 d. reikalingo išsilavinimo ir (ar) kvalifikacijos neįgiję asmenys atleidžiami iš socialinės įtraukties koordinatoriaus pareigų.

Siūloma papildyti Įstatymo 21 straipsnio 16 dalį 3 punktu ir Įstatymo 21 straipsnį 17 dalimi, siekiant įgyvendinti Programos 143 punktą ir reglamentuoti priemones, užtikrinsiančias socialinių darbuotojų ir kitų socialinių paslaugų srities darbuotojų saugumą jų profesinėje veikloje. Siūloma nustatyti socialinių darbuotojų ir kitų socialinių paslaugų srities darbuotojų teisę organizuojant ir (ar) teikiant socialines paslaugas daryti garso ir vaizdo įrašus socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinamoje tvarkoje nustatytais atvejais. Remiantis tarpinstitucinio bendradarbiavimo metu gaunama informacija, pasak Lietuvos socialinio darbo tarybos, Lietuvos socialinių darbuotojų asociacijos, Lietuvos socialinių paslaugų įstaigų vadovų asociacijos atstovų ir kitų socialinių partnerių, socialinio darbo praktikų, socialiniai darbuotojai ir kiti socialinių paslaugų srities darbuotojai, organizuodami ir (ar) teikdami socialines paslaugas, nuolat susiduria su situacijomis, kai kyla ginčų dėl įvykių eigos, kliento ar darbuotojo veiksmų, darbo aplinkoje fiksuojamas agresyvus, manipuliatyvus ar nepastovus klientų elgesys, o socialinių paslaugų įstaigos veiklai keliama aukšti įrodymų pagrįstumo bei sprendimų objektyvumo reikalavimai ir vis daugiau institucijų (Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, sveikatos priežiūros įstaigos, Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir kt.) remiasi faktiniais įrašais, tačiau socialiniai darbuotojai ir kiti socialinių paslaugų srities darbuotojai šios galimybės neturi. Sudarius teises prielaidas įstatyminiu lygmeniu socialiniams darbuotojams ir kitiems socialinių paslaugų srities darbuotojams teisę daryti garso ir vaizdo įrašus – padidėtų darbuotojų saugumas, sumažėtų rizika patirti agresyvų klientų elgesį, sumažėtų nepagrįstų skundų ir administracinė našta, pagerėtų socialinių paslaugų kokybė, darbuotojų sprendimų argumentacija, efektyviau vykėtų tarpžinybinis bendradarbiavimas, remiantis objektyviais duomenimis. Kaip minėta, atvejai, kuriais socialiniai darbuotojai ir kiti socialinių paslaugų srities darbuotojai turės teisę daryti garso ir vaizdo įrašus, bus nustatyti Socialinių paslaugų srities darbuotojo reagavimo į agresyviai besielgiančio (-s) asmens (šeimos) elgesį tvarkoje, tvirtinamoje socialinės apsaugos ir darbo ministro.

Taip pat siekiama Įstatyme pateikti nuorodą į teisės aktus, numatančius asmenų atsakomybę už psichologinio, fizinio smurto naudojimą, grėsmės kėlimą socialinių paslaugų srities darbuotojo sveikatai ir (ar) gyvybei. T. y., siūloma Įstatyme įtvirtinti, kad už psichologinio, fizinio smurto naudojimą, grėsmės kėlimą socialinių paslaugų srities darbuotojo sveikatai ir (ar) gyvybei asmuo atsako Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nustatyta tvarka. Taip pat šiais siūlymais siekiama Įstatyme įtvirtinti subjektą, nustatantį socialinių paslaugų srities darbuotojo reagavimo į agresyviai besielgiančio asmens (šeimos) elgesį tvarką (socialinės apsaugos ir darbo ministras).

Įstatymo 23 straipsnio pakeitimas

Siūloma tikslinti Įstatymo 23 straipsnio 3 dalį, numatant, kad vienas iš požymių, kuri atitinkantį vaiką gali prižiūrėti nuolatinis globotojas, yra tai, jog asmuo yra nepilnametis tėvas

(motina), kartu su kuriuo (kuria) yra jo vaikas (vaikai). Šiais siūlymais siekiama užtikrinti vaiko, gyvenančio kartu su nepilnamete motina ar tėvu, teisę ir galimybę būti apgyvendintam pas nuolatinį globotoją kartu su nepilnamete motina ar tėvu, sudarant sąlygas užtikrinti tinkamą vaiko priežiūrą ir saugumą.

Siūloma tikslinti Įstatymo 23 straipsnio 4 dalies 5 punktą, jame numatant, kad asmuo galintis tapti nuolatinio globotoju, turi turėti ne mažesnę kaip vienerių metų vaiko globos (rūpinimo) ir (ar) budinčio globotojo veiklos ir (ar) socialinių paslaugų srities darbuotojo¹ darbo socialinės globos įstaigoje, teikiančioje socialinę globą vaikams, patirtį. Šis siūlymas teikiamas siekiant sudaryti teisinės prielaidas tapti nuolatinio globotoju ne tik asmeniui, turinčiam ne mažesnę kaip vienerių metų vaiko globos (rūpinimo) ir (ar) budinčio globotojo veiklos patirtį, bet ir turinčiam ne mažesnę kaip vienerių metų socialinių paslaugų srities darbuotojo darbo socialinės globos įstaigoje, teikiančioje socialinę globą vaikams, patirtį. Tokie darbuotojai turi tiesioginę patirtį dirbant su globojamais vaikais, tačiau ši patirtis pagal esamą reglamentavimą nėra laikoma vaiko globos patirtimi, todėl jų įtraukimas į galimų nuolatinio globotojų ratą leistų plėsti kvalifikuotų globotojų skaičių ir užtikrinti tinkamą globojamų vaikų priežiūrą.

Siūloma papildyti Įstatymo 23 straipsnio 4 dalį 6 punktu, jame numatant, kad nuolatinis globotojas turi būti vieninteliu to paties namų ūkio nariu, vykdančiu nuolatinio globotojo veiklą. Šiuo siūlymu bus užtikrinta nuolatinio globotojo instituto teikiamos priežiūros kokybė, išlaikant pagrindinį tikslą, kad nuolatinis globotojas gali prižiūrėti tik vieną vaiką ar jų grupę, jeigu neišskiriami broliai ir seserys arba prižiūrimas vienas iš nepilnamečių tėvų su vaiku (vaisiais) bei išvengti situacijų, kai keli vieno namų ūkio šeimos nariai vykdytų nuolatinio globotojo funkcijas vienu metu. Atkreiptinas dėmesys, jog nuolatinis globotojas pagal Socialinių paslaugų įstatymą iki pilnametystės prižiūri sudėtingus vaikus, kurie turi nesėkmingos laikinosios priežiūros, globos (rūpybos) arba įvaikinimo patirties (globėjo nušalinimas, atleidimas, tėvų valdžios ribojimas įtėviams); turi sunkiai išgydomų ir (ar) nepagydomų raidos ir (ar) psichikos sutrikimų, negalių; piktnaudžiauja psichotropinėmis medžiagomis arba turi priklausomybių; turi funkcionavimo sunkumų (neadaptyvus elgesys, socialinis nusišalinimas, prisitaikymo mokykloje sunkumai ir mokyklos nelankymas, polinkis į savižudybę ir pan.); yra vyresnis kaip 10 metų; kartu su juo yra nepilnametis tėvas (motina); kartu su juo yra 2 ir daugiau jo broliai (seserys). Lietuvoje šiuo metu nėra nė vieno namų ūkio, kuriame būtų paskirti du nuolatiniai globotojai, todėl objektyviai neegzistuoja situacijų, kurioms turėtų būti nustatomos Įstatymo taikymo nuostatos, priėmus siūlomo teisinio reguliavimo pakeitimus. Siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai, atsižvelgiant į praktikoje susidariusią situaciją, kai sutuoktiniai (vyras ir žmona) abu siekė tapti nuolatiniais globotojais, nors šeimoje bendras prižiūrimų vaikų skaičius neviršytų nustatyto ribojimo. Šis praktinis atvejis atskleidė teisinio reguliavimo nepakankamumą – teisės aktuose nėra aiškiai įtvirtinta ar keli to paties namų ūkio nariai gali vienu metu vykdyti nuolatinio globotojo funkcijas, nors pagal Įstatymo 2 straipsnio 10 dalį nuolatinio globotojo statusas yra siejamas su konkrečiu fiziniu asmeniu. Todėl siūlomais pakeitimais siekiama atliepti nuolatinio globotojo instituto tikslus ir aiškiai apibrėžti, kad viename namų ūkyje nuolatinio globotojo funkcijas vykdytų vienas asmuo, prižiūrintis vieną vaiką arba vaikų grupę (neišskiriamus brolius ir seseris, arba nepilnametį tėvą su vaiku). Tokiu būdu taip pat siekiama užkardyti galimus atvejus, kai asmuo nuolatinio globotojo instituto pagrindu siekia asmeninių finansinių ar kitokių tikslų, nesusijusių su vaikų priežiūra (globa). Be kita ko, siūlomas teisinis reguliavimas užtikrins didesnę atliekamų

¹ Socialiniams darbuotojams, individualios priežiūros darbuotojams, socialinės įtraukties koordinatoriams, socialinių paslaugų įstaigos užimtumo specialistams ir kitiems socialinių paslaugų srities darbuotojams, nurodytiems socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinamame socialinių paslaugų srities darbuotojų pareigybių ir atliekamų funkcijų sąraše.

funkcijų ir paslaugos kokybę vykdant nuolatinio globotojo veiklą. Tuo tarpu, siekiant globoti (rūpinti) didesnę vaikų skaičių, asmuo gali rinktis kitas globos (rūpybos) rūšis, pavyzdžiui, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymu, steigti šeimyną.

Įstatymo 26 straipsnio pakeitimas

Siūloma papildyti Įstatymo 26 straipsnį 6¹ ir 6² dalimis, nustatant, kad socialiniu darbuotoju turi teisę dirbti ir asmuo, studijuojantis aukštojoje mokykloje (kolegijoje ar universitete) socialinio darbo studijų programą ir įgijęs ne mažiau kaip 150 socialinio darbo studijų programos kreditų, iš kurių ne mažiau kaip 90 modulio (dalyko), atitinkančio (prilygstančio) socialinio darbuotojo profesines kompetencijas, kreditų. Asmuo šiais pagrindais į socialinio darbuotojo pareigas galėtų būti priimtas tik vieną kartą ir per 3 metus nuo darbo socialiniu darbuotoju pradžios, privalėtų įgyti Socialinių paslaugų įstatymo 26 straipsnio 6 dalies 1 punkte numatytą aukštojo mokslo kvalifikaciją. Siūloma Įstatymo 26 straipsnio 6² dalyje nustatyti, kad prieš pradėdant dirbti socialiniu darbuotoju išimtyje nustatomais pagrindais, asmuo turi pateikti dalines studijas patvirtinančią aukštosios mokyklos išduotą pažymėjimą, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išduotą pažymą apie ankstesnius darbo laikotarpius ir pareigas bei laisvos formos rašytinį patvirtinimą, kad asmuo šia teise anksčiau nesinaudojo. Šiuo siūlymu būtų užtikrintas kvalifikuotų kandidatų užimti socialinio darbuotojo pareigas skaičiaus padidėjimas, laisvų, trūkstamų darbo vietų skaičiaus sumažėjimas, gerėtų socialinių paslaugų prieinamumas, būtų geriau užtikrinti asmens, gaunančio socialines paslaugas, individualūs poreikiai, be kita ko, nustatant galimus piktnaudžiavimus per 3 metus įgyti reikiamą kvalifikaciją, ribojančias priemones.

Įstatymo papildymas 28¹ straipsniu

Siūloma papildyti Įstatymo penktąjį skirsnį 28¹ straipsniu, jame numatant, kad socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka atrinktas juridinis asmuo ar kita organizacija, jų padalinys organizuoja ir (ar) vykdo socialinių darbuotojų, kitų socialinių paslaugų srities darbuotojų ir savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimą socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka, jeigu kituose teisės aktuose nenustatyta kitaip. Atrinktas juridinis asmuo ar kita organizacija, jų padalinys gali organizuoti ir (ar) vykdyti mokymus. T. y., socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka atrinkto juridinio asmens ar kitos organizacijos, jų padalinio veikla finansuojama iš Valstybės biudžeto lėšų. Šiais pakeitimais siekiama užtikrinti savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vykdančių socialinių paslaugų teikimo organizavimą, profesinės kompetencijos tobulinimą taip užtikrinant galimybę efektyviau organizuoti ir koordinuoti kintančias socialines paslaugas, reikalavimus socialinių paslaugų kokybei, socialinio darbuotojo veiklai ir kt.

Įstatymo 35 straipsnio pakeitimas

Siūloma tikslinti Įstatymo 35 straipsnio 9 dalį ir suvienodinti ją su siūlomu 11 straipsnio 2 dalies pakeitimu, nurodant pagalbos pinigų gavėjų tipus – asmeniui (šeimai) bei vaikus prižiūrintiems budintiems globotojams ar nuolatiniais globotojams, vaikus globojančiai šeimai, šeimynai, kuriems pagalbos pinigų mokėjimo atvejai būtų reglamentuojami savivaldybės tarybos tvirtinamame mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos apraše.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir mažins prielaidas korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas neturės reikšmingo poveikio verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymo projekto atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant inkorporuoti Įstatymo projektu siūlomas nuostatas į teisinę sistemą, kitų įstatymų priimti, galiojančių įstatymų keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus.

11. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Pritarus Įstatymo projekto 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse siūlomiems pakeitimams, socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2026 m. gruodžio 31 d. turės patvirtinti Socialinių paslaugų srities darbuotojo reagavimo į agresyviai besielgiančio asmens (šeimos) elgesį tvarką.

Pritarus Įstatymo projekto 4 straipsnyje siūlomiems pakeitimams, socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2026 m. gruodžio 31 d. turės pripažinti netekusiomis galios Senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo ir Socialinės globos poreikio vaikui su negalia nustatymo metodikas.

Pritarus Įstatymo projekto 2 straipsnio siūlomiems pakeitimams, iki 2026 m. spalio 31 d. turės būti priimti Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. A1-397 „Dėl Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašo patvirtinimo“, pakeitimai.

Pritarus Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalyje siūlomam pakeitimui, iki 2026 m. spalio 31 d. turės būti priimti Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. A1-426 „Dėl Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“, pakeitimai.

Pritarus Įstatymo projekto 4 straipsnio siūlomiems pakeitimams, iki 2026 m. gruodžio 31 d. turės būti pripažintos netekusiomis galios Senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodika ir Socialinės globos poreikio vaikui su negalia nustatymo metodika, patvirtintos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-94 „Dėl Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, skyrimo ir organizavimo tvarkos aprašo, Senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia

socialinės globos poreikio nustatymo metodikos ir Socialinės globos poreikio vaikui su negalia nustatymo metodikos patvirtinimo“.

Pritarus Įstatymo projekto 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse siūlomiems pakeitimams, socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2026 m. gruodžio 31 d. turės patvirtinti Socialinių paslaugų srities darbuotojo reagavimo į agresyviai besielgiančio asmens (šeimos) elgesį tvarką.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Pritarus Įstatymo projekto siūlomiems pakeitimams, jiems įgyvendinti papildomų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės. Sutaupyti lėšų neplanuojama.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Raštu Nr. SD-789 (19.1 E-33) „Dėl išvados pateikimo“ kreiptasi į Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministeriją.

Keičiamos sąvokos „vaikus globojanti šeima“ turinys be pastabų suderintas su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui traukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai yra „vaikus globojanti šeima“, „socialinės įtraukties koordinatorius“, „nuolatinis globotojas“, „socialinis darbuotojas“, „pagalbos pinigai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai